

individual citizens, exacerbated feelings of anxiety, fear, uncertainty, etc. Along with these feelings, sociological studies also record feelings of hope and optimism in Ukrainians, which are not only not lost, but are the nourishing basis of faith in the victory of Ukraine, give strength to continue the struggle for the right to be an independent, democratic state, and strengthen the stability of Ukrainian society. Emphasis is placed on the importance of developing ways to minimize the negative consequences and spread of the "chronic" state of social tension in society, which requires the combined efforts of scientists, representatives of state authorities, the media, and civil society. Prospective directions for the study of social tension in the conditions of war are determined.

Key words: social tension, social stress, political stress, war, civil society, protest behavior, democracy.

<https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series22.2023.33.03>

УДК 316.614-053.6:616-036.22

Анна Карнаух,

кандидатка політичних наук, доцентка,
доцентка кафедри політичних наук,

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

ORCID: 0000-0002-4329-5684; email: annakarnayh76@gmail.com

Віталій Свіридов,

студент спеціальності «Політологія»

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

ORCID: 0009-0004-9946-8283; email: 21fjsp.v.sviridov@std.npu.edu.ua

Іван Удалов,

студент спеціальності «Політологія»

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

ORCID: 0009-0009-2258-3984; email: 21fjsp.i.udalov@std.npu.edu.ua

ВПЛИВ ЕПІДЕМІЇ COVID-19 НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ТА БЕЗПЕКУ МОЛОДІ

Актуальність теми статті полягає у розгляді взаємозв'язку безпекових і соціально-політичних проблем, які мали місце під час пандемії COVID-19, обмежень і можливостей, які виникли у цей період. Епідемія COVID-19 швидко переросла у загрозу планетарного рівня та набула ознак пандемії. Проблеми, що розглянуті у статті, є актуальними задля забезпечення безпеки молоді, її соціально-політичної активності, можливостей політичної та громадянської соціалізації, а відтак і для безпеки й розвитку усього суспільства у майбутньому. Багато вчених досі приділяють увагу пандемії та її наслідкам для суспільства, зокрема, молоді. Наразі невідомо, чи зіштовхнеться людство знову з подібною загрозою таких масштабів, чи вистачить стійкості політичним, суспільним, державним інститутам у такому разі. Вивчення шляхів до подолання численних загроз під час пандемії та спроби допомогти і забезпечити молодь усім необхідним задля нормального її розвитку є важливими завданнями для політик у сфері освіти, медицини, економічного розвитку, національної безпеки та інших. Мета статті полягає у розгляді та ознайомленні читача з проблемами пандемії COVID-19, які позначилися на суспільно-політичному житті молодих людей. Особливої уваги надано науковим дослідженням, які відображають вплив пандемії на психічне становище молодого покоління та проблем його соціалізації, що відображається й на громадсько-політичних відносинах і процесах. У статті також розглянуті проблеми кризи матеріального та культурного становища молоді. Увага приділяється організації навчального процесу під час встановлених епідемічних обмежень, проаналізовано її наслідки для молоді. Охарактеризовано стан молоді під час епідемії у взаємозв'язку кількох факторів: навчання, соціалізації, матеріального забезпечення, емоційної атмосфери.

Ключові слова: COVID-19, карантинні обмеження, пандемія, молодь, навчання, соціалізація, політична соціалізація, психічний стан, безпека,.

Вступ. З 12 березня 2020 р. Україна почала жити у новій реальності, і початок епідемії зустріла саме під час політичної кризи, коли відбувалися політичні протистояння навколо зміни уряду О. Гончарука та призначення нового очільника Кабінету міністрів України – Д. Шмигала. Боротьба з пандемією коронавірусу в Україні в подальшому відбувалася в умовах швидкої адаптації до загрози COVID-19, а пізніше й війни.

Для запобігання поширенню пандемії коронавірусу в Україні були прийняті важливі рішення. Зокрема, під час позачергового засідання 17 березня 2020 р. Верховна Рада України ухвалила Закон України № 530-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)». Новий закон передбачав ряд змін до цілого ряду законодавчих актів: до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального 143 кодексу України, Податкового кодексу України, Митного кодексу України, Кодексу законів про працю України, законів України «Про торгово-промислові палати в Україні», «Про публічні закупівлі», «Про Державний бюджет України на 2020 рік», «Про відпустки», «Про запобігання корупції».

Пандемія COVID-19 значним чином вплинула не лише на життя українців, а й на весь світ та його населення, адже спричинила вагомі обмеження. Обмеження торкнулися не тільки тих людей, що перехворіли та на певний час були позбавлені можливості звичайного для них способу життя, виконуючи всі норми карантину, але й на різні соціальні групи суспільства загалом. Наприклад, молодь через обмеження спілкування, різку зміну стилю життя, формату навчання та зайнятості, залученості до громадської діяльності, впливу на здоров'я та багато інших змін набула деякої вразливості в умовах пандемії. Вимушені перейти на дистанційну форму роботи й освіти, молоді люди зазнали втрат у матеріальному становищі, соціальних навичках, активізмі, якості навчання. Велика частина діяльності в рамках молодіжної роботи побудована на публічних заходах і на відпрацьованому роками способі комунікації, який довелося серйозно змінити.

Багато хто за роки пандемії втратив близьких або ж був наляканий наслідками епідемії COVID-19. За таких умов більшість громадян і, особливо, молоде покоління перебували у депресивному стані, через виниклі стресові фактори. Роки пандемії показали, що суспільство було не готовим до виникнення загрози світового масштабу, і ця неготовність, з одного боку, зумовлена незрілістю політичних рішень, з іншого, зумовила подальше поглиблення політичної кризи. Різка зміна та перехід до нових умов суспільно-політичного життя викликали багато стресу серед членів суспільства та поставили його в умови за яких, суспільство мало виробляти інноваційні методи співпраці, адаптувати старі методи до новітніх умов, втім далеко не завжди це в дійсності вдавалося.

Соціалізація та безпека молоді була однією з виразних проблем під час пандемії. Особливо важким було створення умов, за яких молодь може спілкуватися, обмінюватися думками, дискутувати, реалізовувати творчі задуми тощо. Це частково вдалось досягти завдяки технологіям дистанційного зв'язку. Тому роки пандемії COVID-19 не лише зафіксували втрати, адже було розроблено та впроваджено багато нових методик, зокрема й у сфері суспільно-політичних відносин спрощено деякі види комунікацій.

Цілі і завдання статті можна окреслити таким чином: проаналізувати взаємозв'язок безпекових та соціалізуючих аспектів життя молодих людей в умовах пандемії COVID-19, зокрема дослідити молодіжні проблеми, які виникали під час запровадження карантинних обмежень; розглянути здобутки та недоліки організації освітнього процесу цього періоду; дослідити культурну та матеріальну кризу, психічний стан як чинники політичної соціалізації молоді; виявити шляхи вирішення проблем організації навчання, дозвілля, взаємодопомоги, працевлаштування, спілкування в умовах епідемічних загроз.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки опубліковано значну кількість наукових статей, досліджень вчених із проблематики та нових методів вирішення загроз, які виникали під час пандемії. У статті також використані дослідження дитячого фонду та аналітичного наукового центру при ООН – ЮНІСЕФ, адже в роки епідемії там проведено численні опитування з метою виявлення якнайточніших статистичних даних стану молоді та суспільства загалом. Водночас мало хто приділяв увагу проблемам молоді як учасникам громадського і соціально-політичного життя та загальному поєднанню поставлених перед молодим поколінням проблем у єдиному зв'язку проблематики: безпеки, організації процесу навчання, соціалізації, активізму, матеріального стану, психічного самопочуття на фоні таких проблем.

Методи дослідження. У ході роботи розглянуто низку аналітичних досліджень різних центрів, на основі них сформовано загальне уявлення про події тих років та виокремлено тези для подальшого осмислення. Робота зі статистичними даними ЮНІСЕФ склала емпіричну базу аналізу. Під час дослідження використовувались системні методи дослідження поставленої проблеми, принципи об'єктивності.

Результати та дискусії. Пандемія викликала надзвичайно стресовий стан серед суспільства, і це позначилося на суспільно-політичному житті зокрема. Не зважаючи на те, що епідемія вже закінчилась, страх у людей й досі викликають новини про нові хвороби, віруси тощо. Багато науковців у галузі соціології та психології визначають, що COVID-19 вплинув на емоційний та морально-психічний стан суспільства, особливо молоді: «Ми стали свідками й учасниками безпрецедентної кризи світового масштабу в усіх сферах життєдіяльності людства. Карантинні заходи, протиепідемічні та особливі санітарно-гігієнічні правила, тривога за власне життя та здоров'я і життя та здоров'я близьких людей, закриті кордони, втрата мобільності, зміна формату праці та навчання на дистанційний, неможливість проводити дозвілля та спілкуватися у звичних формах, – все це створює несприятливе соціально-психологічне тло, яке є постійно діючим джерелом стресу для кожного із нас» (Поліщук, 2021).

Йдеться також про емоційну напругу через нестачу коштів у сім'ях, роботу з дому і т.д. Соціологічні моніторинги часто вказували на те, що більшість молоді відчували певну невизначеність і безпорадність через загальну напругу, створену умовами карантинних обмежень. Невизначеність відтак призвела до депресивного настрою, особливо у перші місяці карантину, коли усі не знали на що сподіватись, чим можна допомогти. «Діти та молодь ще багато років можуть відчувати вплив COVID-19 на своє психічне здоров'я та добробут», – зазначають дослідження ЮНІСЕФ («ЮНІСЕФ», 2021). Загалом це значні втрати молодих кваліфікованих працівників у різних сферах суспільної праці.

Через порушення режиму навчання, хвилювання за сім'ю та оточуючих, відсутність своєчасного відпочинку молодь також почала шукати нові способи пристосування до світу, який динамічно трансформується. Шлях адаптації складний, тож юнаки та дівчата часто охоплені негативними емоціями страху, тривоги, агресії, гніву. У реаліях сьогодення подібна напруга і втрата спокою, що з'явилися ще в умовах карантину, лише посилилися викликами війни, окупації, обстрілів, знеструмлень тощо.

За роки пандемії можна простежити, як змінювались настрої та звички молоді та як це (не)вплинуло на зміни у світі загалом. Наприклад, молодь ще більше уваги почала приділяти використанню соціальних медіа, сучасним е-технологіям, споживати більше розважального контенту, шукати нову інформацію, адже це зокрема дозволяло відволіктися від проблем зовнішнього світу. Втім у такому постійному стресовому світі, спричиненому війною, люди не можуть адаптуватись та знайти заміну зростаючій тривозі.

Повертаючись до досвіду періоду пандемії, можна згадати, як різні сфери суспільного життя адаптувалися до нових умов, і як цей досвід відобразився на світі політики. Наприклад, культурні інституції, мас-медіа не мали змоги повноцінно функціонувати під час карантинних обмежень. Це вело до неминучої кризи у культурних здобутках та цінностях. Але, завдяки швидкому впровадженню нових засобів дистанційного перегляду, вдалось частково подолати ці проблеми: «Пандемія COVID-19 – це новий виклик для мистецько-культурного життя нашої країни. Усі театри, музеї, кінозали, фестивалі, бібліотеки, творчі центри припинили свою роботу. Однак у віртуальному просторі усе навпаки. Чимало проєктів та установ перейшли в онлайн-формат. Тепер переглянути фільм чи виставу можна у будь-який час» (Зіганшина, 2020). Саме перехід більшості сфер суспільної діяльності до онлайн форм зміг попередити не лише кризу, а й стрімке погіршення психологічного стану в суспільстві, його цінностей, норм, орієнтирів, поведінкових моделей. Адаптована до нових реалій сфера культури та розваг змогла частково підтримати молодь у ці складні часи.

Втім швидкі темпи змін зрозумілі та прийнятні не для всіх членів суспільства, тож нерідко призводять до розповсюдження панічних настроїв – одного з ресурсів і водночас загроз політики. Паніка в більшості випадків веде до загострення хронічних захворювань, психічних порушень, при цьому: «Будь-які психічні порушення і розлади за обставин все більших темпів і обсягів інформаційно-комунікативних навантажень часто призводять ще молодих людей працездатного віку до глибокої довічної інвалідності, яка приковує до себе, свого обслуговування багатьох активних родичів, людей зі сфери медицини і соціальної допомоги» (Ткаченко, 2021, с. 58). У нинішніх реаліях держава зобов'язана готувати кваліфікованих психологів, працівників сфери медицини, які будуть готові надати допомогу постраждалим від стресових обставин. Працівники сфери охорони здоров'я повинні розуміти усі тонкощі роботи в умовах пандемії та/чи війни, мати певний практичний досвід роботи з людьми, тому такі питання повинні вирішуватись не тільки на рівні громадян, а й, перш за все, на рівні громади, держави, світової спільноти.

Погоджуємося, що для «упровадження державної політики щодо запобігання поширенню пандемії COVID-19 в Україні влада має враховувати поведінкові та психоемоційні характеристики населення і формувати в нього адекватну партнерську реакцію» (Пальян, 2021, с. 75). Кожен повинен розуміти усі можливі наслідки бездіяльності під час епідемії, робити усе необхідне для запобігання її розповсюдженню. Тут виразно окреслюються безпекові питання у їх тісному зв'язку з проблемами громадянської відповідальності, політичної соціалізації, молодіжної політики.

«Пандемія COVID-19 і її вплив на психічне здоров'я і психологічний стан людини потребують від суспільства швидкого адекватного і своєчасного реагування» (Ткаченко, 2021, с. 58). Таким чином, забезпечення психічного здоров'я суспільства, зокрема, молоді є особливо актуальною темою, а її долучення до соціального життя, суспільно-політичних активностей може стати певним виходом із кризи. Слід розуміти, що виклик подібних навантажень у молодому віці може скласти серйозні проблеми для майбутнього не лише окремих людей, а й цілих поколінь, тому тісна партнерська співпраця мала би ефективніше відобразитись на подальшому житті постраждалих, забезпеченості країни цінними кадрами тощо. Загалом усі громадяни мали би розуміти наслідки бездіяльності під час криз на зразок епідемічних захворювань, відтак робити усе можливе задля забезпечення власного життя та життя близьких. Однак така обізнаність і готовність до спільних дій, що могла би швидко долати нові виклики та зміцнити суспільство й державу загалом, потребує передусім цілеспрямованих заходів освіти, соціалізації, безпеки.

Обмеження через COVID-19 значною мірою спричинили колапс у сферах праці й побуту, вплинули на погіршення навчання серед молоді. Втім з кожною хвилиною пандемії розроблялися й нові заходи, наприклад, для безпечного і зручного навчання. Зокрема, за період пандемії, для школярів та студентів відкрились нові можливості в ознайомленні з дистанційними інтернет-платформами зв'язку (на зразок, Zoom, GoogleMeet та ін.). Йшлося про зниження летальних випадків хвороби серед молодого покоління, однак, як стверджують дослідники: «Для багатьох людей окремим викликом став перехід на віддалену роботу чи дистанційне навчання» (Поліщук, 2021). Тобто робота з новим інформаційним простором постала як проблема для здобуття знань, складнощі виникали й щодо організації дистанційного навчання. Різкий перехід до нового способу життя потенційно міг викликати психічні розлади. Пандемія спричинила саме такий різкий «перехід до нового»: втрата роботи, близьких, невизначеність, медійне нагнітання. Для молоді, яка і без того не завжди має сильну опору й психологічну підтримку, такий перехід став теж відчутним. Ось як про це писали дослідники: «Емоційний стан учасників освітнього процесу може бути охарактеризований як такий, де переважають негативні емоції і настрої – тривога, страх, роздратування, агресія тощо. У багатьох є ознаки емоційного вигорання, астеничні реакції, симптоми дистресу» (Панок, 2021, с. 3–4). З іншого боку, учасники цього процесу здобули можливість освоєння у високотехнологічному просторі, мали більше часу на самостійне навчання. Оточення рідних нерідко також мало позитивний вплив, давало мотивацію, знижувало напругу.

Звертаючись до організації процесу навчання, не можна обійти і тих, без кого сам процес здобуття знань втратив би свою ефективність. Більшість вчителів, викладачів ЗВО, тренерів і репетиторів також зазнали стресу від такого виклику. Багато з них перебувають у ризиковій групі людей, для яких COVID-19 може бути смертельним. Доводилося не лише відповідати на ці виклики, але й освоїти новий тип навчання. Широке інформування та освоєння новітніх систем навчання допомогли створити певні умови для організації освітнього процесу. Водночас, погоджуємося, що гострі проблеми у цьому контексті досі актуальні, і стосуються вони великої кількості «учасників освітнього процесу – вчителів, учнів і їхніх батьків, та визначення тенденцій подальшого їх розвитку» (Панок, 2021, с. 5).

Роки пандемії демонструють, що може зробити суспільство об'єднаних зусиль у відповідь на кризу та небезпеку глобального масштабу. За допомогою цифрових технологій середовище навчання дає змогу здобувачам освіти підтримувати діалог із викладачем та іншими учасниками процесу, здобувати освіту, навіть, коли такі суб'єкти віддалені один від одного у часі та просторі. Втім цей підхід не може бути однаковим для всіх груп, наприклад, у віковому складі. Важливо забезпечити й елементи офлайн спілкування, «живий» процес соціалізації.

У цьому зв'язку варто орієнтуватися і на офіційні рекомендації, де виокремлено чотири рівні загрози епідемічної ситуації. За умов перших двох (зеленого та жовтого) студенти можуть відвідувати заклади освіти без обмежень. На третьому рівні (помаранчевому) забороняється відвідувати великі групи (більш ніж 20 осіб), але це правило не діє на молодші/середні класи, а також дошкільну освіту. Четвертий (червоний) рівень – повна заборона. Більшість працівників сфери навчання мають вакцинацію від сучасного штампу вірусу COVID-19, але для здобувачів освіти пандемія може бути небезпечною, адже вакцинація у різних країнах погоджувалася з різного віку. Серед найбільших обмежень карантину можна вказати на відсутність фізичних контактів із людьми та соціумом. Водночас для повноцінного розвитку молоді важливо спілкуватись, дихати свіжим повітрям, займатись фізичними навантаженнями тощо. Натомість пандемія

позбавила цього молоде покоління, а «світ, який мав би бути відкритим для їхнього розвитку, освіти, виховання, частково «закрився»» (Гаркавенко та Доскач, 2021, с. 168).

Саме тому, для закладів освіти, за умов приближення до червоної зони, важливо заздалегідь обговорити усі умови дистанційної освіти: засоби для надання якісної освіти, графік роботи учасників освітнього процесу, здатності використання онлайн платформ тощо. Усі ці заходи готовності можуть застерегти атмосферу напруги і невизначеності серед молоді. Особливої уваги потребує здійснення освітнього процесу в умовах помаранчевого рівня епідемічної небезпеки. Тоді заклади освіти вимушені перейти на змішану форму навчання, не допускають скупчення людей у групах більше 20-ти осіб, дотримуються заходи безпеки (наявність гумових рукавичок, антисептиків, засобів дезінфекції, одноразових столових приборів та ін.), фіксують температуру відвідувачів, забезпечують безпеку від зараження вірусом здорових осіб тощо. Ці заходи спрямовані на безпеку та водночас дистанцію людей. Отже, умови пандемії змусили і дотримувати нові правила безпеки, і винаходити нові правила співпраці. Це часто швидкі рішення, технологічно й організаційно складні плани та зручні й сучасні засоби комунікування.

Формування соціального досвіду суспільства, певних навичок життя та їх засвоєння у сукупності складає сутність соціалізації. Процес соціалізації починається ще з малечку й відбувається за різними напрямками. Політична соціалізація дає змогу відповідати на виклики політичного життя суспільства, розуміти їх, розвивати стійкість до політичних потрясінь, налагодити контакт з близькими за ідейними переконаннями людьми тощо.

Бути громадянином, політично свідомим учасником суспільних процесів рідко вдається без доручення до різних інститутів соціалізації (сім'ї, школи, професійних товариств, кола друзів за інтересами, громадських об'єднань та ін.). Переважно без більшості таких взаємодій залишається сучасна українська молодь, адже «тривалі періоди закриття закладів і обмеження на пересування приносять додаткових емоційним хвилювань і тривог», а обмежене коло людей та неможливість знайомитися з досвідами інших загрожує депресивними настроями, при чому в умовах, коли тривають процеси «перерозподілу впливу інститутів соціалізації» (Гаркавенко та Доскач, 2021, с. 168-169). За час перебування вдома, без контакту з людьми, молода людина втрачає інтерес до оточуючих подій, стає замкнутою, відчуженою від соціального світу. Мала фізична активність призводить до погіршення здоров'я, деградації. Загалом це є причиною довгого відчуження молодої людини від соціуму та задоволення своїх потреб за допомогою штучних умов існування. Тривала дистанція забирає у молоді той етап, на якому формуються установки щодо спілкування з оточуючими, з великими групами людей.

Спілкування наживо та через дистанційні засоби відрізняються. За умов жовтого та зеленого епідемічного рівня небезпеки молодь може активно проводити час разом із педагогами, наставниками, друзями. Це також соціалізація, тобто розвиток можливостей для спілкування, креативності, спільних досліджень. Завдяки впровадженню новітніх засобів освіти сьогодні і громадськість, і держава активно працюють над такими можливостями: «У нинішніх реаліях соціального дистанціювання і суспільної ізоляції, самоізоляції володіння сучасними технологіями має життєво важливе значення для збереження відкритих каналів зв'язку, інформування та підтримки один одного й суспільства» (Гаркавенко та Доскач, 2021, с. 168). Йдеться не про умовний віртуальний простір, а саме про конкретну можливість відновити роботу одного з найважливіших соціальних інститутів для молоді – університету, де людина здобуває професійну освіту, компетентності, важливі зокрема і для світу суспільно-політичних відносин.

Під час загострення епідемічного становища виникає потреба у запровадженні жорсткіших методів і засобів безпеки молоді. Тому закриті розважальні центри,

кінотеатри, масові заходи, концерти та інше. Процес соціалізації та освіти набуває аморфних форм, втрачається можливість повноцінного розвитку молоді. Більшість здобувачів освіти переводять на дистанційну форму навчання. Для початкових і дошкільних класів – навчання у невеликих групах почергово (змішана форма навчання). У закладах освіти запроваджували додаткові дезінфекційні заходи. За четвертого ж рівня епідемічної небезпеки обмеження накладались не тільки на відвідування закладів освіти та зустрічі у групах, але й на пересування по вулиці.

Під час карантину люди вели замкнутий спосіб життя, але намагались шукати альтернативи стресовим умовам, наприклад, приділяли більше уваги електронному читанню. Люди нерідко уникали спілкування, що відтак викликало негативні наслідки: депресії, неврози, загострення хронічних захворювань, послаблення імунної системи через загальну емоціональну напругу. Спілкуватись та долучатись до зовнішнього світу втім можна було через різні інтернет-платформи, які часто відкривали для себе вперше.

Процес долучення людини до зовнішнього світу є дуже важливим. У процесі соціалізації кожен шукає власне місце у світі, триває й розвиток суспільства загалом. Використання дистанційних технологій соціалізації розвинуло альтернативні шляхи процесу. Втім створити аналогічні умови для спілкування, як під час живої розмови, не вдалось. Водночас стало можливим пом'якшити ситуацію за рахунок використання інтернет-простору, де молодь могла б спілкуватись, розвиватись, забезпечувати собі необхідний рівень знань. Епідемія COVID-19 зашкодила звичним механізмам та інститутам соціалізації молоді людини. Нові методи соціалізації за допомогою сучасних технологій нерідко давали зворотній результат, але за умов повної відсутності живого контакту, такі засоби зв'язку все ж виконували деякі функції соціалізації.

У роки пандемії світ зазнав ще й кризи економіки, погіршення матеріального становища. Епідемія COVID-19 змусила переосмислити матеріальні ресурси в соціумі, адаптуватись до таких трансформацій життєвого становища у дуже короткі терміни, визнати власну неготовність перед складними викликами, оскільки «оцінювання і прийняття пов'язаних з ним ризиків потребувало певного часу для проведення епідеміологічних досліджень і розробки нових стратегій боротьби з розповсюдженням коронавірусної інфекції та швидкими темпами зростання захворюваності на цю недугу. Виникла необхідність нової розстановки пріоритетів й акцентів в існуючих системах безпеки всіх країн» (Винославська та Кононець, 2021, с. 34).

Погодимося, що йдеться про проблеми і внутрішньої економіки, і про зовнішньо-політичні та зовнішньо-економічні зносини (Фрончко, 2020, с. 129). Наслідки карантинних обмежень зазнали власники малих бізнесів. Це також часткові або повні закриття існуючих підприємств, фабрик, заводів, агентств і подібних закладів, які підтримували ринки, а отже й охочу до праці молодь. Кризу намагалися вирішувати на світовому рівні розробкою нових стратегічних заходів щодо, наприклад, відновлення праці на підприємствах. Водночас ці заходи актуалізували питання економічної безпеки особистості, тобто стану, «за якого повною мірою забезпечені всі необхідні умови захисту життєвих потреб й інтересів людини за умови її соціальної захищеності... відносно сталого, динамічного розвитку особистості, що здатна зберігати свою структурно-функціональну цілісність за допомогою нівелювання внутрішніх і зовнішніх загроз. Основними параметрами економічної безпеки особистості є правовий, матеріальний, соматичний, психологічний, духовний, фізіологічний, енергетичний» (Винославська та Кононець, 2021, с. 41).

Молодь зазнала економічних втрат від пандемії. Виникло чимало перешкод, які стали заважати розвитку бізнесу, попиту й пропозиції на ринку. Молодь, яка приймала

участь у соціологічних опитуваннях, переважно вказувала на зниження активності тих сфер, від яких залежав їхній успіх, а відтак і певність у подальших можливостях, тому «механізми державної політики мають бути адаптованими до сучасних викликів, і передбачати: цільові дотації для вразливих категорій безробітних, таких як жінки, молодь та самозайняті особи; виділення коштів на програми підвищення (пере)кваліфікації безробітних в онлайн-форматі; додаткову підтримку стартапів; індивідуальний підхід до особливих категорій безробітних осіб з використанням послуг кар'єрних консультантів; залучення безробітних до громадських робіт, зокрема дистанційні форми зайнятості для молоді» (Рісна та Рісний, 2023, с. 259–260).

Через пандемію підвищився попит до дистанційного формату роботи. Цей перехід у прискореному темпі відбувався також і у державних сферах. Неготовність, невдоволення, погіршення якості роботи часто відбувалися через відсутність досвіду дистанційної співпраці. Серед особливо вразливих категорій населення традиційно називають жінок, «їх частка серед зареєстрованих безробітних є доволі високою і зростає протягом останніх років» (Поліщук, 20221, с. 259).

«Економічні наслідки COVID-19 відчули на собі 69 % українців», – зазначають дослідники, при цьому багато людей були не готові до жорстких карантинних обмежень, – «майже третина опитаних втратили роботу, більше половини змушені були витратити заощадження і економили на продуктах харчування. Найбільше постраждали мешканці сіл та невеликих міст, робітники промисловості, домогосподарства з дуже низьким рівнем добробуту та родини, в яких є безробітні» (Опитування «ЮНІСЕФ», 2020). Пандемія призвела до нестачі матеріальних ресурсів: «Згідно з опитуванням, 16 % українців відчували нестачу гаджетів. 73 % під час карантину щодня користувались інтернетом. Найменше забезпечені гаджетами мешканці сіл та селищ міського типу, а послугами інтернету найменше користувались на заході України» (Опитування «ЮНІСЕФ», 2020). Через нестачу технологічного забезпечення деякі громадяни не мали змоги отримати достовірну та нову інформацію про COVID-19, не могли працювати з дому та залишатись у своїх домівках до кінця карантинних обмежень.

З початком дії карантинних обмежень у всьому світі та в Україні зокрема почалася економічна та матеріальна криза. Молодь зазнали скорочення робочих місць. Підлітки, які намагались шукати підробіток, не мали змоги працевлаштуватись, а якщо і мали роботу, то її час та виплати вразі зменшились. У зв'язку з цим, держави намагались вирішити проблеми працевлаштування по різному. Головним методом стали дистанційні форми праці, однак не всі спеціалісти можуть працювати у віддаленому режимі. Працівники не завжди задоволені такою формою роботи, або ж не мають змоги її виконувати через відсутність технологічного забезпечення необхідними пристроями.

Під час COVID-19 державна політика зіштовхнулася зі складним завданням, адже заради стримування епідемії країни світу були вимушені встановити обмеження прав і свобод громадян. Це торкнулося навіть демократичних країн, які є прикладом гарантів безпеки своїх громадян. На арену геополітики вкотре виходять нові актори, транснаціональні корпорації (Google, Facebook, Microsoft, Amazon), які генерують не тільки економічний, цифровий, а й політичний капітал.

Висновки. Різні катаклізми, епідемії, війни, інші глобальні небезпеки завжди викликали у суспільства й різного роду стреси, психічні порушення, напругу. Епідемія COVID-19 швидко переросла у загрозу планетарного рівня, яка завдала тяжких наслідків, особливо людям похилого віку та молоді. Наслідки пандемії позначилися на матеріальному становищі українців, особливо невеликих населених пунктів, у яких були ще менші можливості перейти до онлайн-форм роботи, навчання, обслуговування,

спілкування, часто через нестачу технологічного забезпечення. Сфера охорони здоров'я також не могла долучитися до проблем кожного через кількісну нестачу кваліфікованих експертів. Карантин і відповідні обмеження вимагали від суспільства переходу до дистанційного способу життя, але в умовах війни, незавершеного переходу до демократії цей процес став ще одним паралельним випробуванням на стійкість та єдність громадськості та держави в Україні.

У відповідь на ці виклики усі сфери суспільної взаємодії були змушені шукати альтернативних способів забезпечення комунікації та безпеки. Цей суперечливий процес має як свої негативні сторони, так і переваги. Останні об'єднаємо з ключовими рекомендаціями по темі: 1) якість і зміст політичної соціалізації, як і національна безпека загалом залежать передусім від кожного окремого члена суспільства, тобто кожен повинен подбати про особисте здоров'я, безпечне середовище, підтримувати близьких; батькам важливо долучатись до проблем молоді, і навпаки – молодь має змогу розвивати свої соціальні навички у допомозі старшим поколінням, особливо в умовах епідемічної небезпеки; 2) вимушені переходити до онлайн-формату заклади освіти повинні також постійно та оперативно освоювали нові технології; 3) для молодого покоління особливо важливим є процес соціалізації, незалежно від карантинних чи інших обмежень в умовах війни, він має тривати та забезпечуватися максимально можливими альтернативами, зокрема через технології дистанційного зв'язку, створення онлайн-платформ навчання, спілкування з однолітками, хобі, дозвілля тощо; 4) у сфері психології, медицини загалом необхідно на постійній основі готувати кваліфікованих працівників, які зможуть виконувати завдання у складних умовах епідемії, блекаутів, війни тощо, забезпечувати подальший розвиток у цій професійній сфері, у виробленні новітніх заходів для покращення умов емоційно-психічного життя; 5) суспільство об'єднаних зусиль здатне зробити значно більше для безпеки та соціалізації, аніж окремі інститути у відповідь на глобальну кризу: підтримувати діалог, дотримуватися офіційних рекомендацій, обмінюватися можливостями, запроваджувати соціальні програми підтримки, долучати великі корпорації та малий бізнес, постійно готуватися до складних викликів незалежно від відстаней у часі та просторі – усі ці комплексні заходи здатні значно пом'якшити атмосферу напруги і невизначеності як серед молоді, так і серед суспільства загалом. Важливо на постійній основі вивчати такі умови, за яких Україна навіть у час епідемії і воєн спроможна втриматися на світовій арені та надати допомогу не тільки своїм громадянам, зокрема, молоді, але й своїм партнерам на шляху до вступу у ЄС, у чому бачимо перспективи майбутніх наукових досліджень.

Використані джерела:

1. 69% українців відчули негативний вплив COVID-19 на сімейний бюджет – опитування ЮНІСЕФ (2020, липень, 02). <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/incomes-69-ukrainians-have-been-affected-covid-19-unicef-survey>
2. Винославська О., Кононець М. (2021) Економічна безпека особистості в умовах пандемії COVID-19. Організаційна психологія. Економічна психологія, 1 (22). Електрон. текстові дані. Київ. 33–44. <https://doi.org/10.31108/2.2021.1.22.4>
3. Гаркавенко Н., Доскач С. (2021) Вплив карантинних обмежень на соціалізацію сучасних підлітків. Молодий вчений, 4 (92). Електрон. текстові дані. Київ. 162–170. <http://dx.doi.org/10.32839/2304-5809/2021-4-92-34>
4. Зіганшина А. (2020, квітень, 30) Дозвілля в умовах карантину: які заходи доступні онлайн. Центр комунікації львівської політехніки. <https://old.lpnu.ua/news/2020/dozvillya-v-umovah-karantynu-yaki-zahody-dostupni-onlayn>

5. Пальян З. О. (2021) Пандемія COVID–19 в Україні: оцінювання перебігу, аналіз думок. Статистика України. № 2. 67–78. http://nbuv.gov.ua/UJRN/su_2021_2_9
6. Панок В. Г. (2021) Результати дослідження психологічного стану учасників освітнього процесу в умовах пандемії COVID–19. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 3(1). Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, Національна академія педагогічних наук України. Електрон. текстові дані. Київ: НАПН. 1–6. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-9-1>
7. Поліщук О. Ю., Пендерецька О. М. (2021, березень, 15) Життя в мовах пандемії: як зменшити руйнівний вплив стресу і зберегти психологічне здоров'я. Буковинський державний медичний університет (Методико-психологічний центр). <https://www.bsmu.edu.ua/blog/zhittya-v-umovah-pandemiyi-yak-zmenshiti-rujnivnij-vplyv-stresu-i-zberegti-psihologichne-zdorovya/>
8. Рісна Р. Р., Рісний О. П. (2023) Особливості безробіття в Україні в умовах пандемії COVID–19 (на прикладі м. Львова). Наукові перспективи, 3(33) 2023. Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління. Електрон. текстові дані. Київ: ВАДНД. 250–261. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-3\(33\)-250-261](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-3(33)-250-261)
9. Ткаченко, О. В. (2021) Вплив пандемії COVID–19 на психічне здоров'я (огляд літератури). Укр. вісн. психоневрології. Том 29, Вип. 1, 55–59.
10. Фрончко В. В. (2020) Пандемія коронавірусу (COVID–19) як форс-мажорна обставина щодо виконання договірних зобов'язань. Актуальні проблеми правознавства. Вип. 2, 125–130. http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2020_2_23
11. ЮНІСЕФ (2021, жовтень, 11): Негативний вплив COVID–19 на психічне здоров'я дітей та молоді – це лише вершина айсберга. <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/impact-covid-19-poor-mental-health-children-and-young-people-tip-iceberg>

References:

1. 69% ukraintsi vidchuly nehatyvnyi vplyv COVID–19 na simeyni biudzhet [69% of Ukrainians felt the negative impact of COVID–19 on the family budget] – opytuvannia YuNISEF (2020, July, 02). <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/incomes-69-ukrainians-have-been-affected-covid-19-unicef-survey> [in Ukrainian].
2. Vynoslavskaya O., Kononets M. (2021). Ekonomichna bezpeka osobystosti v umovakh pandemii COVID–19 [Economic security of the individual in the conditions of the COVID-19 pandemic]. Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia, 1 (22). Elektron. tekstovi dani. Kyiv. 33–44. <https://doi.org/10.31108/2.2021.1.22.4> [in Ukrainian].
3. Harkavenko N., Doskach S. (2021). Vplyv karantynnykh obmezhen na sotsializatsiiu suchasnykh pidlitkiv [The influence of quarantine restrictions on the socialization of modern teenagers]. Molodyi vchenyi, 4 (92). Elektron. tekstovi dani. Kyiv. 162–70. <http://dx.doi.org/10.32839/2304-5809/2021-4-92-34> [in Ukrainian].
4. Zihanshyna A. (2020, April, 30). Dozvillia v umovakh karantynu: yaki zakhody dostupni onlain [Leisure in quarantine: what activities are available online]. Tsentri komunikatsii Lvivskoi politekhniki. <https://old.lpnu.ua/news/2020/dozvillya-v-umovah-karantynu-yaki-zahody-dostupni-onlayn> [in Ukrainian].
5. Palian Z. O. (2021). Pandemiia COVID–19 v Ukraini: otsiniuvannia perebihu, analiz dumok [The COVID–19 Pandemic in Ukraine: Assessing the Course, Analysis of Opinions]. Statystyka Ukrainy. № 2. 67–78. http://nbuv.gov.ua/UJRN/su_2021_2_9 [in Ukrainian].
6. Panok V. H. (2021) Rezultaty doslidzhennia psykholohichnoho stanu uchastnykiv osvithnoho protsesu v umovakh pandemii COVID–19 [Results of the study of the psychological state of participants in the educational process in the conditions of the COVID–19 pandemic]. Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, 3(1). Ukrainskyi naukovo-metodychnyi tsentr praktychnoi psykholohii i sotsialnoi roboty, Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. Elektron. tekstovi dani. Kyiv: NAPN. 1–6. <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-9-1> [in Ukrainian].
7. Polishchuk O. Yu., Penderetska O. M. (2021, March, 15). Zhyttia v movakh pandemii: yak zmenshyty ruynivnyi vplyv stresu i zberehty psykholohichne zdorov'ia [Life in the languages of the pandemic: how to reduce the destructive influence of stress and preserve psychological health]. Bukovynskiy derzhavnyi

medychnyi universytet. <https://www.bsmu.edu.ua/blog/zhittya-v-umovah-pandemiyi-yak-zmenshiti-rujnivnij-vplyv-stresu-i-zberegti-psihiologichne-zdorovya/> [in Ukrainian].

8. Risna R. R., Risnyi O. P. (2023). Osoblyvosti bezrobittia v Ukraini v umovakh pandemii COVID–19 (na prykladi m. Lvova) [Peculiarities of unemployment in Ukraine in the conditions of the COVID–19 pandemic (on the example of the city of Lviv)]. Naukovi perspektyvy, 3(33) 2023. Vseukrainska Asambleia doktoriv nauk z derzhavnoho upravlinnia. Elektron. tekstovi dani. Kyiv: VADND. 250–261. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-3\(33\)-250-261](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-3(33)-250-261) [in Ukrainian].
9. Tkachenko, O. V. (2021). Vplyv pandemii COVID–19 na psykhiichne zdorov'ia (ohliad literatury) [Impact of the COVID–19 pandemic on mental health (literature review)]. Ukr. visn. psykhonevrolohii. Tom 29, Vyp. 1, 55–59. [in Ukrainian].
10. Fronchko V. V. (2020). Pandemiia koronavirusu (COVID–19) yak fors-mazhorna obstavyna shchodo vykonання dohovirnykh zobov'iazan [The coronavirus pandemic (COVID–19) as a force majeure circumstance regarding the fulfillment of contractual obligations]. Aktualni problemy pravoznnavstva. Vyp. 2, 125–130. http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2020_2_23 [in Ukrainian].
11. YuNISEF (2021, October, 11): Nehatyvnyi vplyv COVID–19 na psykhiichne zdorovia ditei ta molodi – tse lyshe vershyna aisberha [The negative impact of COVID–19 on the mental health of children and young people – is only the tip of the iceberg]. <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/impact-covid-19-poor-mental-health-children-and-young-people-tip-iceberg> [in Ukrainian].

Anna Karnaukh,

Candidate of Political Sciences, Associate Professor of the Department of Political Sciences of the Educational and Scientific Institute of Law and Political Science, Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University

Vitaly Sviridov,

student of the Political Science

Ivan Udalov,

student of Political Science

Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University.

Impact of Covid-19 Epidemic on Socialization and Safety of Youth

The relevance of the topic of the article lies in the consideration of the relationship between security and socio-political problems that occurred during the COVID-19 pandemic, limitations and opportunities that arose during this period. The COVID-19 epidemic quickly turned into a global threat and took on the characteristics of a pandemic. All countries, regardless of their different political status and economic potential, directed their efforts to fight against a common enemy – the acute respiratory disease COVID-19. The problems considered in the article are relevant for ensuring the safety of young people, their socio-political activity, opportunities for political and civil socialization, and therefore for the safety and development of the entire society in the future. Many scientists still pay attention to the pandemic and its consequences for society, in particular, young people. At present, it is not known whether humanity will face a similar threat of such magnitude again, whether political, social, and state institutions will have enough stability in such a case. Studying ways to overcome numerous threats during the pandemic and trying to help and provide young people with everything necessary for their normal development are important tasks for policies in the fields of education, medicine, economic development, national security and others.

The purpose of the article is to review and acquaint the reader with the problems of the COVID-19 pandemic, which have affected the social and political life of young people. Special attention is paid to scientific studies that reflect the impact of the pandemic on the mental state of the young generation and the problems of its socialization, which is also reflected in socio-political relations and processes.

The article also discusses the problems of the crisis in the material and cultural situation of youth. Attention is paid to the organization of the educational process during the established epidemic restrictions, and its consequences for young people are analyzed. The state of youth during the epidemic is characterized in the interrelationship of several factors: education, socialization, material support, emotional atmosphere.

Key words: COVID-19, quarantine restrictions, pandemic, youth, education, socialization, political socialization, mental state, security.